

Οι διωγμοί κατά των Χριστιανών

Ποιοι αντιδρούσαν στην εξάπλωση του χριστιανισμού

Η Εκκλησία συνεχώς δυνάμωνε και εξαπλωνόταν σ' όλο τον κόσμο. Αυτό είχε ως συνέπεια να δημιουργήσει και αντιθέσεις σε κάποιους που δεν έβλεπαν ευνοϊκά αυτή την εξάπλωση.

- Πρώτοι αντέδρασαν οι θρησκευτικοί άρχοντες των Εβραίων (λιθοβολισμός του Στεφάνου)
- Οι επόμενοι ήταν οι ιερείς των ειδώλων και όσοι ζούσαν από τη λατρεία τους
- Τέλος και η ρωμαϊκή κρατική εξουσία διώξε την Εκκλησία για να την εξαφανίσει

Η αντίδραση των Ειδωλολατρών

- Οι Ρωμαϊκές αρχές αρχικά αδιαφόρησαν για τον Χριστιανισμό. Τον θεώρησαν ως μια νέα ιουδαϊκή αίρεση.
- Όταν άρχισαν να πιστεύουν στον Χριστό επιφανείς Ρωμαίοι, άρχισε η αντίδραση προς την νέα πίστη.
- Πρώτοι αντέδρασαν οι ιερείς των ειδώλων και όσοι σχετίζονταν με τις ειδωλολατρικές τελετουργίες.
- Αιτία για την αντίδραση ήταν ο φόβος τους για την απώλεια του πλούτου και της θέσης που κατείχαν, αν οι άνθρωποι πίστευαν στον Χριστό.
- Συκοφάντησαν τους χριστιανούς, ως «άθεους» και για άλλες εγκληματικές πράξεις και προκάλεσαν διώξεις.

Η αντίδραση της Πολιτείας

- Οι χριστιανοί αρνήθηκαν την λατρεία του αυτοκράτορα, γιατί λάτρευαν μόνο τον Θεό
- Αυτή η στάση τους καθιστούσε ύποπτους προς την Πολιτεία.
- Ταυτόχρονα το ήθος τους και η εφαρμογή της αγάπης μεταξύ τους προκαλούσε τριβές στη ρωμαϊκή κοινωνία.
- Οι αυτοκράτορες άρχισαν να διώκουν τους χριστιανούς και να τους οδηγούν στο μαρτύριο (εξορίες, φυλακίσεις, εκτελέσεις).

- Κατά την πρώτη περίοδο των Διωγμών (64 -251 μ.Χ.) οι διωγμοί ήταν τοπικοί και στρέφονταν κυρίως εναντίον των επιφανών χριστιανών (Αποστόλων, Επισκόπων).

Η σκλήρυνση των διωγμών επί Δεκίου

- Το 251 μ. Χ. ο Δέκιος εφάρμοσε γενικούς διωγμούς σε όλη την αυτοκρατορία.
- Στόχευε στην εξάλειψη της νέας πίστης ανάμεσα στις τάξεις του στρατού και στην πολιτική ιεραρχία.
- Γι' αυτό οι περισσότεροι μάρτυρες που θανατώθηκαν ήταν στρατιωτικοί και πολιτικοί άρχοντες.
- Τα μαρτύρια ήταν απάνθρωπα και προκάλεσαν τη θανάτωση εκατοντάδων χιλιάδων.

Η δράση των Απολογητών

- Σπουδαίοι χριστιανοί ανάλαβαν την υπεράσπιση της πίστης τους γράφοντας επιστολές προς τους αυτοκράτορες και τους άρχοντες.
- Κύρια επιχειρήματα ήταν η αθωότητα των χριστιανών και η θρησκευτική και ηθική τους υπεροχή απέναντι στον ειδωλολατρικό κόσμο.
- Τα έργα τους έχουν μείνει μνημεία της ακλόνητης πίστης των πρώτων χριστιανών

Η εξάπλωση του Χριστιανισμού

- Σε αντίθεση με τους διωγμούς η πίστη στον Χριστό δεν εξαλείφθηκε.
- Αντίθετα εξαπλώθηκε σε όλη την αυτοκρατορία και εκτός αυτής.
- Αιτία της εξάπλωσης ήταν η συμπάθεια των απλών ανθρώπων προς τους χριστιανούς για τα μαρτύριά τους αλλά και η αναγνώριση της ανωτερότητας της πίστης και της ζωής τους, σε σχέση με την εθνική θρησκεία.
- Από την άλλη η ζωή που ζούσαν οι χριστιανοί και η ελπίδα και η αγάπη που είχαν έδιναν άλλο προορισμό στην ανθρωπότητα.
- Έτσι όσο κι αν διώκονταν οι χριστιανοί πολλαπλασιάζονταν.

Διάταγμα των Μεδιολάνων: ένας νέος δρόμος ανοίγεται

Αλλαγή στάσης από τον Μέγα Κωνσταντίνο

- Για διακόσια πενήντα χρόνια η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία δίωκε τους χριστιανούς. Χωρίς κανένα αποτέλεσμα.
- Ο Κωνσταντίνος συνειδητοποίησε ότι οι διωγμοί δεν ευνοούσαν το κλίμα στην αυτοκρατορία και έβαλε ως στόχο την παύση τους με τη μετάβαση στην ανεξιθρησκία.

Αίτια της αλλαγής πολιτικής

- Η ενότητα της αυτοκρατορίας είχε κλονιστεί από τις επιδρομές των βαρβαρικών φύλων αλλά και τους εμφύλιους πολέμους.
- Οι διωγμοί εναντίον των χριστιανών έφερναν μεγαλύτερη διάσπαση.
- Ο Κωνσταντίνος διέβλεπε ότι η Εκκλησία μπορούσε με την δομή της να αποτελέσει έναν παράγοντα ενοποίησης του κράτους.
- Συνεπώς η παύση των διωγμών θα ευνοούσε την ηρεμία στο εσωτερικό του κράτους και την ενότητα ανάμεσα στους πολίτες του.
- Φάνηκε σε όλους ότι οι χριστιανοί ήταν από τους πιο πιστούς υπηκόους της αυτοκρατορίας, παρόλο που δεν λάτρευαν τον αυτοκράτορα ως θεό.
- Παρόλες τις διώξεις το μήνυμα του Χριστού είχε βρει ανταπόκριση από μεγάλη μερίδα των πολιτών της αυτοκρατορίας και ήταν μια κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα.

Θρησκευτικοί λόγοι

- Ο ίδιος ο Μ. Κωνσταντίνος βρισκόταν θρησκευτικά πολύ κοντά στον Χριστιανισμό. Ήταν μονοθεϊστής και με την επίδραση της μητέρας του, της Αγίας Ελένης, στο τέλος ασπάστηκε την πίστη της Εκκλησίας και βαπτίστηκε λίγο πριν πεθάνει. Παρόλα αυτά τήρησε στάση ισορροπίας ανάμεσα στην παραδοσιακή ρωμαϊκή θρησκεία και τη νέα του πίστη και μέχρι τέλος της ζωής του κατείχε το αξίωμα του ανώτατου αρχιερέα της ειδωλολατρίας.

Το διάταγμα των Μεδιολάνων

- Από το 303 μέχρι το 311 μ.Χ. πραγματοποιήθηκαν οι πιο σκληροί διωγμοί από τον Διοκλητιανό και τους διαδόχους του.
- Το 313 μ.Χ. υπήρχαν δύο συναυτοκράτορες, ο Κωνσταντίνος στη Δύση και ο Λικίνιος στην Ανατολή, που είχαν επικρατήσει εναντίον των άλλων συναρχόντων τους. Συναντήθηκαν στα Μεδιόλανα (σημ. Μιλάνο) για να αποφασίσουν τη μοίρα της αυτοκρατορίας.
- Ανάμεσα στα μέτρα που αποφάσισαν για την ειρήνευση στο κράτος ήταν και η απόδοση ανεξιθρησκίας σε όλους τους υπηκόους και η παύση των διωγμών εναντίον των Χριστιανών.
- Η απόφασή τους αυτή έμεινε γνωστή ως «διάταγμα των Μεδιολάνων» και εφαρμόστηκε σε όλη την αυτοκρατορία.
- Αργότερα ο Λικίνιος, εξαιτίας της διαμάχης του με τον Κωνσταντίνο, άρχισε πάλι να διώκει τους χριστιανούς. Το 324 μ.Χ. ο Λικίνιος νικήθηκε και ο Κωνσταντίνος έγινε μονοκράτορας σε όλη την αυτοκρατορία.

Τα αποτελέσματα της απόφασης στα Μεδιόλανα

- Αλλάζει η κοινωνική και θρησκευτική πραγματικότητα στην Αυτοκρατορία.
- Οι χριστιανοί απέκτησαν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες διευκολύνσεις που είχαν και οι ειδωλολάτρες.
- Αναγνωρίστηκε η Εκκλησία ως κοινωνικός θεσμός και τέθηκε κάτω από την προστασία του αυτοκράτορα.
- Εφαρμόστηκαν νέα μέτρα σε πολιτικό επίπεδο: Αργία την Κυριακή, απελευθέρωση των δούλων, επιστροφή των δημευμένων περιουσιών στους διωγμούς.
- Το δίκαιο άρχισε να παίρνει πιο πολύ ανθρωπιστικό χαρακτήρα: Καταργήθηκε η σταύρωση, ο στιγματισμός, οι απάνθρωπες συνθήκες φυλάκισης.
- Στα ανώτερα αξιώματα ανέβηκαν περισσότεροι χριστιανοί και στο πολιτικό επίπεδο η χριστιανική πίστη άρχισε να επηρεάζει τις αποφάσεις και τις νομικές διατάξεις της αυτοκρατορίας.
- Με τον καιρό η ίδια η αυτοκρατορία αλλάζει ολοκληρωτικά και μαζί της αλλάζει και ο ρους της ιστορίας. Ο χριστιανισμός γίνεται η νέα πραγματικότητα σε όλη την Ευρώπη και επηρεάζει τη μοίρα της μέχρι σήμερα.

Τα χαρακτηριστικά του διατάγματος

- Η απόφαση στα Μεδιόλανα δεν υπαγορεύτηκε από θρησκευτικούς λόγους παρά από πολιτικούς («συζητήσαμε όσα αφορούν την ωφέλεια του δημοσίου»).
- Οι διωγμοί πήγαιναν αντίθετα στην ρωμαϊκή ανεκτικότητα σε θρησκευτικό επίπεδο («ήσαν σκληροί και ξένοι στην πραότητά μας»).
- Με το διάταγμα δεν υποστηρίζεται η Εκκλησία αλλά επαναφέρεται η απόλυτη ανεξιθρησκία («καθένας να μπορεί να υπηρετεί όποια θρησκεία θέλει»).
- Στόχος ήταν να εξασφαλιστεί η τιμή και ο σεβασμός προς το Θείο, ώστε να είναι ευμενείς όλοι οι Θεοί των υπηκόων υπέρ της αυτοκρατορίας.

Ελληνισμός-Χριστιανισμός

Η ελληνική πολιτιστική παράδοση

- Από την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου οι λαοί που κατοικούσαν στην ανατολική πλευρά της Μεσογείου είχαν επηρεαστεί βαθύτατα από τον ελληνικό πολιτισμό ή είχαν εξελληνιστεί.
- Η ελληνική γλώσσα ήταν το κυριότερο όργανο επιστημονικής και φιλοσοφικής έκφρασης.
- Ακόμη και ο ιουδαϊκός κόσμος είχε επηρεαστεί σε πολιτιστικό, κοινωνικό ακόμη και θρησκευτικό επίπεδο.
- Με την επικράτηση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας έγινε ακόμη πιο εύκολη η πολιτιστική ανταλλαγή ανάμεσα στα διάφορα μέρη της και ο ελληνισμός επηρέασε ακόμη και τη δυτική Ευρώπη.

Πρώτο άνοιγμα της Εκκλησίας προς τους ελληνιστές

- Κυρίως ο Παύλος έφερε το χριστιανικό μήνυμα στον ελληνικό χώρο και μέσα από τα κηρύγματά του κάνει το δυναμικό άνοιγμα προς τα έθνη.
- Πολλοί καλλιεργημένοι πίστεψαν και μαρτύρησαν για την πίστη τους.
- Κάποιοι ανέλαβαν να υποστηρίξουν την Εκκλησία απέναντι στη Ρώμη (Απολογητές)
- Από τότε η Εκκλησία μιλάει ελληνικά, σκέφτεται με βάση την ελληνική παράδοση και γενικά είναι απόλυτα συνδεδεμένη με τον ελληνικό πολιτισμό.

Προσφορά του Ελληνισμού στον Χριστιανισμό

- Η ελληνική γλώσσα, ως διεθνής γλώσσα της εποχής, γίνεται το εργαλείο για την έκφραση της διδασκαλίας της Εκκλησίας σε έναν ελληνόφωνο κόσμο. Η Καινή Διαθήκη, τα κείμενα των Αποστολικών Πατέρων, των Απολογητών αλλά και όλων των Μεγάλων διδασκάλων της Εκκλησίας γράφτηκαν στα ελληνικά.
- Μέσω της ελληνικής φιλοσοφίας η Εκκλησία βρίσκει τις εκφράσεις που τεκμηριώνουν τη δική της πίστη. Έννοιες όπως «πρόσωπο», «Λόγος», «ουσία», «υπόσταση» κ.α., χρησιμοποιήθηκαν με χριστιανικό περιεχόμενο.
- Η ηθική και οι ανθρωπιστικές αξίες του ελληνισμού συνδέθηκαν με την αγάπη και σχημάτισαν νέο πρότυπο ήθους και ζωής για τους πιστούς.
- Η τέχνη έδωσε την ευκαιρία στην Εκκλησία να εκφράσει με παραστατικό τρόπο τη θεολογία της (εικόνες, γλυπτά, μουσική, αρχιτεκτονική).
- Πολλά πολιτιστικά στοιχεία πέρασαν από τον ελληνισμό στην παράδοση της Εκκλησίας και αξιοποιήθηκαν με δημιουργικό τρόπο, π.χ. τραγωδία, έθιμα κ.α.

Επιδράσεις του χριστιανισμού στον ελληνισμό

- Ξεπεράστηκε η αντίληψη της φιλοσοφίας περί Θεού. Ο Θεός αποκαλύπτεται ως πρόσωπο που επικοινωνεί με τους ανθρώπους, ενανθρωπίζεται και θεώνει την ανθρώπινη ύπαρξη.
- Ξεπερνιέται η έννοια της μοίρας και του πεπρωμένου, δίνοντας τη δυνατότητα στον άνθρωπο για ανάπτυξη ελεύθερης συνείδησης και ζωής.
- Η έννοια του κόσμου παίρνει σαφέστερο νόημα. Ο κόσμος κινείται σε γραμμική πορεία (έχει αρχή και τέλος) και όχι σε κυκλική (επαναφορά των ίδιων πραγμάτων). Με τον τρόπο αυτό αποκτά νόημα η ανθρώπινη ζωή, αφού έχει έναν σκοπό, την τελείωση και τη θέωση.
- Η ανθρώπινη ύπαρξη είναι μοναδική και ανεπανάληπτη. Οδεύει προς τη βασιλεία του Θεού και δεν ελέγχεται από καμμία δύναμη.
- Ο άνθρωπος αποτελείται από σώμα και ψυχή, που είναι δημιουργήματα του Θεού. Καταρρίπτεται η αντίληψη ότι το σώμα και η ύλη είναι «φυλακή της ψυχής και δίνεται αξία στην ενιαία ύπαρξη του ανθρώπου. Έτσι κάθε άνθρωπος γίνεται ναός του θεού και θεώνεται κατά χάρη.

- Το κοινωνικό μήνυμα του χριστιανισμού είναι μήνυμα ισότητας, ελευθερίας, δικαιοσύνης και αλληλεγγύης. Στην Εκκλησία δεν ισχύουν κοινωνικές διακρίσεις, η γυναίκα και το παιδί βρίσκουν την ισότιμη θέση τους και οι δούλοι ελευθερώνονται.
- Παύει οποιαδήποτε διάκριση, εθνική, φυλετική, θρησκευτική ίσχυε είτε στην ελληνική κοινωνία είτε στην ιουδαϊκή. Οι άνθρωποι όλων των φυλών, κάθε μορφωτικής ή πολιτιστικής ανάπτυξης και κάθε κοινωνικής κατάστασης είναι παιδιά του θεού και αδέλφια μεταξύ τους!

Πορεία σύγκρουσης και σύνθεσης

- Ο εθνικός κόσμος πολέμησε τον χριστιανισμό, με τους διωγμούς και τις ιδεολογικές επιθέσεις.
- Οι χριστιανοί δεν απέρριψαν τη φιλοσοφία και την πολιτιστική παράδοση του ελληνισμού. Θεώρησαν τον ελληνισμό ως το προστάδιο της θεολογίας.
- Μετά την επιβολή του χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας κάποιοι φανατικοί χριστιανοί στράφηκαν εναντίον των αρχαίων ιερών και των ειδωλολατρών, με την ανοχή της πολιτείας.
- Αυτές οι πράξεις ήταν αντίθετες από το χριστιανικό πνεύμα και καταδικάστηκαν από τη συνείδηση της Εκκλησίας.
- Οι Πατέρες της Εκκλησίας καταδίκασαν την ιδεολογική προσκόλληση στα είδωλα αλλά δε στρέφονταν εναντίον των ειδωλολατρών.
- Η λέξη «έλληνας» με τον καιρό σήμαινε τον ειδωλολάτρη, κι έτσι οι Πατέρες τον χρησιμοποίησαν χωρίς να σημαίνει κάτι σε εθνικό επίπεδο.
- Η Εκκλησία σεβάστηκε την αρχαία παράδοση, ως την κληρονομιά της ιστορίας που βοήθησε στον ερχομό του Χριστού.

Αιρέσεις:εσωτερική πληγή

Έννοια της αίρεσης

- Προέρχεται από το ρήμα *αίροῦμαι*, που σημαίνει *διαλέγω*.
- Η αίρεση είναι η αποσπασματική επιλογή κάποιων στοιχείων της πίστες και η εμμονή σ' αυτό. Με τον τρόπο αυτό έρχεται η απομάκρυνση από την αληθινή πίστη της Εκκλησίας

Αίτια των αιρέσεων

- Εγωισμός και υπερτίμηση της ανθρώπινης λογικής εις βάρος της Παράδοσης της Εκκλησίας.
- Επίδραση από άλλες θρησκείες και ιδεολογίες, που οδηγεί σε συγκρητισμό, σε ανάμιξη και αλλοίωση της χριστιανικής πίστης με στοιχεία ξένα προς αυτήν.

Πως δημιουργήθηκαν οι αιρέσεις

Οι χριστιανοί κουβαλούσαν μαζί τους ιδέες από την προηγούμενη πίστη τους.

- Οι Εβραίοι δυσκολεύονταν να κατανοήσουν το ξεπέραςμα του Νόμου.
- Οι Ειδωολάτρες δε μπορούσαν να εννοήσουν τη δημιουργία του κόσμου, την ύπαρξη του κακού κ.α.
- Όλες οι αιρέσεις προέρχονταν από την προσπάθεια κάποιων πιστών να συνδυάσουν τον ιουδαϊσμό ή την ελληνική κοσμοθεωρία ή τις ανατολικές θεωρίες με την χριστιανική πίστη.

1. Αρειανισμός

- Ο Άρειος ήταν σπουδαίος πρεσβύτερος στην Αλεξάνδρεια. Είχε επηρεαστεί από προηγούμενες αιρέσεις που είχαν αιτία την ιουδαϊκή αντίληψη περί μονοθεΐας.
- Δε μπορούσε να δεχτεί την τριαδικότητα του Θεού. Έλεγε ότι ο Χριστός ήταν απλώς ένα κτίσμα του Πατέρα, δεν ήταν αιώνιος αλλά δημιουργήθηκε κάποια στιγμή ως «Λόγος».
- Η αίρεση του Αρείου αρνείται στην ουσία τη δυνατότητα του ανθρώπου για θέωση, αφού θεωρεί ότι στο πρόσωπο του Χριστού δεν ενώθηκε ο Θεός με τον άνθρωπο. Έτσι εμποδίζεται η ένωση του ανθρώπου με τον θεό.

2. Νεστοριανισμός

- Ο Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριος έλεγε ότι ο Χριστός ήταν περισσότερο άνθρωπος, και απλώς μέσα στον τέλειο Χριστό ενοίκησε ο Λόγος του Θεού. Πίστευε ότι έπρεπε να λέμε την Παναγία όχι Θεοτόκο αλλά Χριστοτόκο αφού γέννησε τον άνθρωπο Χριστό και όχι τον Θεάνθρωπο.
- Με τον τρόπο αυτό, όπως και στον Αρειανισμό, υποτιμάται το έργο του Χριστού ως σωτήρα των ανθρώπων.

3. Μονοφυσитισμός

- Οι ακραίοι αντισεστοριανοί έφτασαν στο άλλο άκρο. Με αρχηγό τον Ευτυχί υποστήριζαν ότι ο Χριστός ήταν μόνο Θεός. Με τον τρόπο αυτό πίστευαν ότι διέσωζαν την αξία της θεότητας, η οποία δεν είναι δυνατό να ενωθεί με κάτι τόσο ταπεινό σαν το ανθρώπινο σώμα.
- Η αίρεση αυτή απορρίπτει την αξία του ανθρώπου και εμποδίζει τη θέωσή του, αφού ως ταπεινή σωματική ύπαρξη είναι αδύνατο να ενωθεί με τον θεό.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

- Οι αιρέσεις διαίρεσαν την Εκκλησία, προκάλεσαν εχθρότητες και διχασμό ανάμεσα στους χριστιανούς.
- Χωρίστηκε ένα μεγάλο μέρος από την Εκκλησία εξ αιτίας του εγωισμού τους.
- Η αγάπη αντικαταστάθηκε από την έχθρα, η αδελφοσύνη από την καχυποψία.
- Δίνεται η ευκαιρία στην Πολιτεία να επεμβαίνει στα εσωτερικά της Εκκλησίας και να αναμειγνύεται σε θεολογικά ζητήματα για να κάνει τους χριστιανούς να ειρηνεύσουν.
- Η Εκκλησία με τον τρόπο αυτό υποβιβάστηκε στο επίπεδο μιας λειτουργίας του κράτους που ήταν χρήσιμη για την ειρήνευση των υπηκόων.
- Οι κάτοικοι των ανατολικών επαρχιών της Αυτοκρατορίας έγιναν αιρετικοί και εξ αιτίας πολιτικών λόγων. Ήθελαν να τονίσουν την δική τους ύπαρξη μπροστά στην πρωτεύουσα που τους καταπίεζε πολιτικά και οικονομικά. Οι περιοχές αυτές σταδιακά αποκόπηκαν από την

Ορθόδοξη Εκκλησία και τελικά υποτάχθηκαν στους Άραβες και χάθηκαν για την αυτοκρατορία και τον Ελληνισμό.

Μοναχισμός

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

- Άσκηση στην γλώσσα της Εκκλησίας σημαίνει τον αγώνα του πιστού να παραμείνει καθαρός από τα πάθη του
- Αποτελεί ένα από τα μέσα για την ένωση με τον Θεό (Θέωση)
- Χαρακτηριστικά της είναι: η ταπείνωση, η μετάνοια, η νηστεία, η προσευχή, ο αγώνας ενάντια στον εγωισμό, η πορεία προς την αυτογνωσία.
- Μεγαλύτερη άσκηση είναι η αγάπη προς τον πλησίον, που οδηγεί σε αγώνες για την ειρήνη, τη δικαιοσύνη, την ελευθερία.
- Η άσκηση αφορά όλους τους ανθρώπους, είτε στον κόσμο είτε στα μοναστήρια.

Οι πρώτοι αναχωρητές

- Οι πρώτοι αναχωρητές εμφανίστηκαν τον 3^ο αιώνα και επεδίωκαν με την ησυχία, την αφιέρωση στον Θεό και την προσευχή.
- Κύριος εκπρόσωπος ήταν ο Μέγας Αντώνιος, που έζησε περίπου ογδόντα χρόνια στην έρημο της Αιγύπτου.
- Οι αναχωρητές ζούσαν απομονωμένοι αρνούμενοι τα υλικά αγαθά και συγκεντρώνονταν μόνο για την θεία Κοινωνία.
- Μετά το 313 πολλοί αναχωρητές έφυγαν από την κοινωνία επειδή μερικές φορές η ζωή των χριστιανών απέιχε από την αληθινή ζωή του Χριστού.
- Κύρια κέντρα του αναχωρητισμού ήταν η Αίγυπτος, η Συρία, η Μεσοποταμία.

Ανάπτυξη των μοναστηριών

- Σε κάποια μέρη μαζεύτηκαν πολλοί μοναχοί και άρχισαν να οργανώνουν τη ζωή τους από κοινού, ιδρύοντας μοναστήρια, στο πρότυπο της πρώτης Εκκλησίας, με κοινοκτημοσύνη, διακονήματα και αλληλεγγύη.
- Κύριος οργανωτής του νέου τύπου μοναχισμού ήταν ο Παχώμιος που όρισε τον τύπο του κοινοβιακού μοναχισμού.
- Στο κοινόβιο οι μοναχοί τα είχαν όλα κοινά, την προσευχή, τις εργασίες, τις ανάγκες, τα πάντα.
- Αργότερα ο Μέγας Βασίλειος καθόρισε τους κανόνες του κοινοβιακού μοναχισμού, που τηρούνται μέχρι σήμερα.
- Από τον 5^ο αιώνα την επίβλεψη των μοναστηριών την είχε ο επίσκοπος του τόπου που ήταν το κάθε μοναστήρι.

Συμβολή του Μοναχισμού

- Οι μοναχοί κρατάνε την παράδοση της πρώτης Εκκλησίας, με την κοινοκτημοσύνη, τον αγώνα ενάντια στον εγωισμό και την ανιδιοτέλεια.
- Πάνω από όλα τα μοναστήρια είναι κέντρα πνευματικής ζωής και προσευχής.
- Γι' αυτό και οι άνθρωποι προσφεύγουν στα μοναστήρια για να πάρουν δύναμη και να συμβουλευτούν τους μοναχούς, που τους θεωρούν πνευματικούς οδηγούς.
- Στο παρελθόν τα μοναστήρια παρείχαν κοινωνική εργασία, ήταν φτωχοκομεία, γηροκομεία, σχολεία, ορφανοτροφεία.
- Τα μοναστήρια σε δύσκολες εποχές έγιναν καταφύγια για τους διωκόμενους από τους κατακτητές και αργότερα άφηναν τα κέντρα της ελληνικής επανάστασης του 1821.
- Σε πολλά μοναστήρια αντέγραφαν αρχαία κείμενα, είτε χριστιανών πατέρων είτε κλασσικών συγγραφέων της αρχαιότητας, και υπήρχαν μεγάλες βιβλιοθήκες.
- Στα μοναστήρια αναπτύχθηκαν οι καλές τέχνες, αγιογραφία, μικροτεχνία, μουσική, υμνογραφία.

Πειρασμοί και προκλήσεις

- Η ζωή του μοναχού είναι πολύ δύσκολη.
- Αντιμετωπίζει κυρίως εσωτερικούς πειρασμούς, που σχετίζονται με τα ανθρώπινα πάθη (εγωισμός, φιλοδοξία, φιλαργυρία, έπαρση και υπερηφάνεια κλπ.)
- Ταυτόχρονα και ο απλός πιστός άνθρωπος, που βιώνει την χριστιανική άσκηση, έχει να αντιμετωπίσει πολλές προκλήσεις (βιωτικά προβλήματα, κοινωνικές σχέσεις κλπ.)
- Ο αγώνας είναι συνεχής.

Χριστολογικές Αιρέσεις- Οικουμενικές Σύνοδοι

1. ΝΕΣΤΟΡΙΑΝΙΣΜΟΣ

- Τον 5^ο αιώνα η Εκκλησία ταράχτηκε από μεγάλες αιρέσεις.
- Ο Νεστοριανισμός υπερτόνιζε την ανθρώπινη φύση του Χριστού και θεωρούσε ότι η Παναγία δεν ήταν θεοτόκος αλλά απλώς Χριστοτόκος (γέννησε τον άνθρωπο Χριστό).
- Η 3^η Οικουμενική Σύνοδος (431) επιβεβαίωσε τις δύο φύσεις του Χριστού, που υπήρχαν ενωμένες από τη στιγμή της γέννησής Του.
- Άρα η Παναγία δεν γέννησε απλώς έναν τέλειο άνθρωπο αλλά τον θεάνθρωπο Χριστό, που ήταν τέλειος θεός και τέλειος άνθρωπος.

2. Μονοφυσιτισμός

- Κάποιοι χριστιανοί για να αντιμετωπίσουν τον Νεστοριανισμό έφτασαν στο άλλο άκρο.
- Είπαν ότι ο Χριστός είχε μόνο μία φύση, τη θεϊκή, γιατί η ανθρώπινη ως κατώτερη απορροφήθηκε από την θεία φύση.
- Το 451 στην Χαλκηδόνα έγινε η 4^η Οικουμενική Σύνοδος, που επιβεβαίωσε την πίστη στις δύο φύσεις του Χριστού, που είναι μεταξύ τους ενωμένες χωρίς να αλλοιώνονται και χωρίς να μπερδεύονται.
- Το μεγαλύτερο μέρος των πιστών ακολούθησε την πίστη της Εκκλησίας αλλά κάποιοι, κυρίως στις ανατολικές περιοχές, δέχθηκαν τον μονοφυσιτισμό και σχημάτισαν άλλες Εκκλησίες (Προχαλκηδόνιες ή ανατολικές ορθόδοξες).

Έννοια της Συνόδου

- Η Σύνοδος είναι το ανώτατο συλλογικό όργανο της Εκκλησίας, που ασχολείται με θέματα για την πίστη αλλά και την οργάνωση της Εκκλησίας.
- Έχουμε δύο τύπους συνόδων: τις τοπικές και τις γενικές.
- Οι Οικουμενικές είναι γενικές σύνοδοι. Κριτήριο για την αναγνώρισή τους έχει τεθεί η αποδοχή των όρων τους από το πλήρωμα της Εκκλησίας.
- Συγκαλούνταν με πρωτοβουλία του αυτοκράτορα κάθε φορά που υπήρχε σοβαρότατο ζήτημα στην Εκκλησία.
- Οι αποφάσεις λαμβάνονταν με δημοκρατικό τρόπο και ισοτιμία.
- Τοπικές ονομάστηκαν οι σύνοδοι που συγκλήθηκαν σε μια περιοχή και ασχολήθηκαν με θέματα που αφορούσαν αυτή την περιοχή.
- Επαρχιακή σύνοδος ονομάζεται η σύνοδος των επισκόπων μιας επαρχίας (ή ενός κράτους σήμερα, π.χ. της Εκκλησίας της Ελλάδας).

Αποφάσεις των Συνόδων

- Έχουμε δύο είδη αποφάσεων των συνόδων.
- Οι «όροι» και τα «δόγματα» αφορούν στην πίστη της Εκκλησίας.
- Οι «ιεροί κανόνες» αφορούν στην οργάνωση και την αντιμετώπιση ζητημάτων της ζωής των πιστών και των εκκλησιών.

Ο ρόλος του λαού

- Μια Οικουμενική Σύνοδος δεν αναγνωρίζεται ούτε από το πλήθος αυτών που συμμετείχαν σ' αυτή ούτε από την πολιτική της αναγνώριση.
- Μόνο αν το σύνολο του κλήρου και του λαού την δεχθεί και εφαρμόσει τις αποφάσεις της μπορεί να είναι έγκυρη.
- Ένα παράδειγμα: Το 1438 στη Σύνοδο της Φεράρας-Φλωρεντίας αποφασίστηκε η υποταγή της Ορθοδοξίας στον Πάπα. Την απόφαση υπέγραψαν πατριάρχες και ο αυτοκράτορας. Απορρίφθηκε, όμως από το σύνολο των χριστιανών, γι' αυτό και δεν είναι κανονική.
- Γι' αυτό και λέμε ότι «ο Λαός είναι ο φύλακας της Ορθοδοξίας».

Γιατί είναι σημαντική για τον πιστό η αποδοχή του χριστολογικού δόγματος της Εκκλησίας;

- Τα ζητήματα της πίστης αφορούν στη σωτηρία του ανθρώπου.
- Αν δεχόμαστε τον Νεστοριανισμό και ο Χριστός ήταν άνθρωπος, τότε πώς θα μπορούσε να σώσει το ανθρώπινο γένος.
- Αν δεχόμαστε τον Μονοφυσитισμό και ο Χριστός ήταν μόνο θεός, αποκλείουμε τον άνθρωπο από τη διαδικασία της σωτηρίας του και όλα τα κάνει ο Θεός.
- Αυτό όμως αντιβαίνει στην ελεύθερη βούληση που μας χάρισε.
- Η πίστη της Εκκλησίας είναι ότι στο πρόσωπο του Χριστού ενώθηκε ο Θεός με τον άνθρωπο και έτσι άνοιξε ο δρόμος για τη σωτηρία του ανθρώπου.
- Ταυτόχρονα, με την λήψη από τον Χριστό της ανθρώπινης σάρκας, ο Χριστός αγιάζει τον άνθρωπο συνολικά, και σώμα και ψυχή.

Οικουμενικές Σύνοδοι

Συνολικά έγιναν δέκα σύνοδοι με οικουμενικό κύρος:

- Η **Αποστολική το 48 μ.Χ.** στα **Ιεροσόλυμα**, που αποφάσισε ότι μπορούσαν να γίνουν **Χριστιανοί όλοι οι άνθρωποι**, χωρίς να γίνονται πρώτα Ιουδαίοι.
- Η **Α΄ Οικουμενική, το 325 μ.Χ.** στη **Νίκαια** της Βιθυνίας, καταδίκασε τον **Αρειανισμό**, που έλεγε ότι ο Χριστός ήταν κτίσμα και όχι αληθινός Θεός, και συνέταξε τα πρώτα επτά άρθρα του συμβόλου της πίστεως (Πιστεύω).
- Η **Β΄ Οικουμενική το 381 μ.Χ.** στην **Κωνσταντινούπολη**, καταδίκασε όσους έλεγαν ότι το **Άγιο Πνεύμα** ήταν κτίσμα κι όχι Θεός, και ολοκλήρωσε το σύμβολο της πίστεως με τα υπόλοιπα πέντε άρθρα.
- Η **Γ΄ Οικουμενική, το 431 μ.Χ.**, στην **Έφεσο**, καταδίκασε τον **Νεστοριανισμό**, που έλεγε ότι ο Χριστός είχε δύο προσωπικότητες, την ανθρώπινη και τη θεϊκή.
- Η **Δ΄ Οικουμενική, το 451 μ.Χ.**, στη **Χαλκηδόνα**, καταδίκασε τον **μονοφυσитισμό**, που για να αντιμετωπίσει τον Νεστοριανισμό είχε

υποστηρίζει ότι ο Χριστός είχε μόνο μια φύση, τη θεϊκή η οποία είχε απορροφήσει την ανθρώπινη.

- Η **Ε Οικουμενική**, το 553 μ.Χ., στην **Κωνσταντινούπολη**, αντιμετώπισε τα **υπολείμματα** του μονοφυσιτισμού.
- Η **Στ' Οικουμενική**, το 681 μ.Χ., στην **Κωνσταντινούπολη**, διαμόρφωσε την τελική διδασκαλία για τις **δύο φύσεις του Χριστού**.
- Η **Πενθέκτη** ή Εν Τρούλλω, το 690 μ.Χ., στην **Κωνσταντινούπολη**, που συμπλήρωσε το έργο της Έ και Στ', και αναγνώρισε πολλές από τις αποφάσεις των Τοπικών Συνόδων. Είναι η Σύνοδος που διαμόρφωσε τελεσίδικα τον Κανόνα της Αγίας Γραφής.
- Η **Ζ' Οικουμενική**, το 787 μ.Χ. στη **Νίκαια**, που καταδίκασε την εικονομαχία και διαμόρφωσε το ορθόδοξο δόγμα για τις εικόνες.
- Η **Πρωτοδευτέρα** ή **Η'** (δεν λέγεται ακόμη οικουμενική μια και πρέπει να γίνει μια νεώτερη για να την αναγνωρίσει), το 879 μ.Χ. στην **Κωνσταντινούπολη**, αντιμετώπισε τον **Παπισμό** και την απαίτησή της Δύσης να επιβληθεί στην Ορθόδοξη Ανατολή.

Από τότε μέχρι σήμερα έχουν γίνει πολλές σημαντικές γενικές Σύνοδοι, οι οποίες, λόγω του σχίσματος του Πάπα, δεν ονομάστηκαν «οικουμενικές», για να μην κλειστεί η πόρτα της επιστροφής των παπικών. Οι πάπες, αντίθετα, ονόμασαν «οικουμενικές» όλες τις συνόδους που συγκροτήθηκαν στη Δύση από το 1000 μ.Χ. και μετά, ανεβάζοντας τον αριθμό τους σε 25 μέχρι σήμερα. Για να αντιμετωπίσουν αυτή την πραγματικότητα πολλοί θεολόγοι διακηρύττουν ότι οι Οικουμενικές Σύνοδοι είναι 7, δηλαδή ακολουθούν το σύστημα των ιερών αριθμών.

Εικονομαχία

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

- Τον 8^ο αιώνα αναπτύσσεται ένα ρεύμα εικονομαχικό, που αρνιόταν την απεικόνιση του Χριστού και θεωρούσε τις εικόνες είδωλα.
- Οι αντιλήψεις αυτές είχαν επηρεαστεί από τον Ιουδαϊσμό και τον Ισλαμισμό, που αρνούνται την απεικόνιση του θεού, γιατί δεν δέχονται τον Χριστό ως θεό.
- Μεγαλύτερη επίδραση υπήρχε στις ανατολικές άκρες της Μικράς Ασίας, που συνόρευαν με τις μουσουλμανικές κτήσεις. Από εκεί προέρχονταν οι Ίσαυροι, που επεδίωξαν να απομακρύνουν τις εικόνες από τη ζωή των πιστών.

- Αφορμή έδωσαν οι υπερβολές που γινόταν από πολλούς αφελείς χριστιανούς στην τιμή προς τις εικόνες, που είχαν καταλήξει σχεδόν σε ειδωλολατρικές πρακτικές.

Α' Φάση της εικονομαχίας

- Πρώτος ο Λέων Γ' ο Ίσαυρος το 730 διατάζει την απομάκρυνση των εικόνων από τους ναούς και την καταστροφή τους.
- Ο Πατριάρχης Γερμανός και ο Πάπας Γρηγόριος αντέδρασαν και οι πιστοί από την Ελλάδα και την Ιταλία επαναστάτησαν εναντίον του αυτοκράτορα.
- Ο Κωνσταντίνος ο Ε' σκλήρυνε ακόμη περισσότερο τη στάση της πολιτείας. Έκλεισε μοναστήρια, καταδίωξε μοναχούς και λαϊκούς, εξόρισε και εκτέλεσε όσους είχαν εικόνες.
- Το 754 συγκλήθηκε σύνοδος στην Ιέρεια, υπέρ της εικονομαχίας
- Τελικά το 787 συγκλήθηκε από την Ειρήνη την Αθηναία η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος, που κατάργησε τις αποφάσεις της συνόδου της Ιέρειας και επανέφερε την ορθόδοξη πίστη για τις εικόνες.
- Η σύνοδος στηρίχθηκε στη διδασκαλία του Ιωάννη του Δαμασκηνού, σπουδαίου θεολόγου της Εκκλησίας, που έγραψε υπέρ των εικόνων.

Β' Φάση της Εικονομαχίας

- Για κάποια χρόνια τα πράγματα είχαν ηρεμήσει.
- Το 815 όμως ο αυτοκράτορας Λέων ο Ε' ο Αρμένιος επανέφερε τα εικονομαχικά διατάγματα. Την ίδια πολιτική ακολούθησε και ο διάδοχός του Θεόφιλος.
- Η τελική λύση δόθηκε το 843 σε σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη, που συγκάλεσε η βασίλισσα Θεοδώρα, και επιβεβαίωσε την πίστη της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου.
- Στη δεύτερη φάση κύριος εκπρόσωπος της ορθόδοξης πίστης ήταν ο Θεόδωρος Στουδίτης, που διώχθηκε και εξορίστηκε.
- Την αναστήλωση των εικόνων με τη σύνοδο του 843 την εορτάζουμε κάθε χρόνο την πρώτη Κυριακή της Μεγάλης Τεσσαρακοστής (Κυριακή της Ορθοδοξίας).

Η ορθόδοξη διδασκαλία για την εικόνα

- Από τη στιγμή που ο Χριστός γεννήθηκε ως άνθρωπος, απέκτησε ανθρώπινο σώμα, άρα μπορούμε να τον απεικονίσουμε.
- Δεν τιμάμε την απεικόνιση αλλά το πρωτότυπο που είναι ο ίδιος ο Χριστός.
- Μαζί με τον Χριστό προσκυνούμε και τους Αγίους, γιατί πιστεύουμε ότι έχουν ενωθεί μαζί του (καθ' ομοίωσιν).
- Όσοι αρνούνται την απεικόνιση του Χριστού και των Αγίων αρνούνται και την ενανθρώπιση του Χριστού, που έφερε τη σωτηρία των ανθρώπων και έδωσε την ευκαιρία να γίνουν οι άνθρωποι άγιοι.
- Ταυτόχρονα η άρνηση των εικόνων αποτελεί και άρνηση της ύλης, ενώ η αποδοχή των εικόνων δείχνει την αποδοχή και τον καθαγιασμό της ύλης μέσω του Χριστού.
- Εκτός από την δογματική πίστη, οι εικόνες αποτελούν διδακτικά μέσα για να βλέπει ο πιστός με ορατό τρόπο την πίστη της Εκκλησίας και να θυμάται καλύτερα τη θεολογία της.
- Αποτελούν λατρευτικά αντικείμενα αλλά και έργα τέχνης.

Ποια η σημασία της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου

- Η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος συγκλήθηκε το 787 μ.Χ. στη Νίκαια από τη βασίλισσα Θεοδώρα.
- Συμμετείχε ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και πολλοί εκπρόσωποι από την υπόλοιπη Εκκλησία, την Ρώμη και τα πατριαρχεία της Ανατολής.
- Η Σύνοδος καταδίκασε την εικονομαχία και επικύρωσε την ορθόδοξη πίστη.
- Η διδασκαλία της συνοψίζεται στη φράση: «η τιμή της εικόνας πηγαίνει στο πρωτότυπο». Δηλαδή δεν προσκυνούμε το υλικό μέρος αλλά το εικονιζόμενο πρόσωπο.
- Η προσκύνηση των Αγίων πάλι πηγαίνει στον ίδιο τον θεό, που έπλασε τον άνθρωπο «κατ' εικόνα» Του, δηλαδή είναι το πρωτότυπο όλων των ανθρώπων.